

A CSEH OROSZLÁN TIZ ESZTENDEJE

Történetírók tanúsága szerint a világháborúból és a békekötésekből született Csehszlovákia alapjait indokolatlanul és jogtalanul helyezték a cseh és román nemzet rokonszármaságának multjába. Erőszakosan helyezték le a fundamentumok, hogy a csehek és szlovákokat rokonhazának nyilvánították. A szlovák nemzethez tartozó politikusok és történetírók nemcsak tiltakoztak az ellen, hogy a szlovákokat a csehekkel rokonhazának hirdessék, de ők maguk is oknyomozó kutatást végeznek s ennek alapján mutatják ki, hogy a felvidéki szlovák nép számtalanszor állott harcban a csehekkel és morvákkal, s a történelem folyamán véres harcok árán igázták le egymást. Szlovák történetírók kutatásai rendjén mutatták ki, hogy a szlovákok többször hadat viseltek a morvák ellen s amikor Szvatopluk Morvaországot Szlovákiához csatolta, ezzel nagy időre megszüntette Morvaország önállóságát. Ugyanaz a Szvatopluk viselt hadat Csehország ellen is s annak Borijov nevezetű uralkodóját legyőzve a szlovákok vezetésével egyesült a cseh-morva föld. 870-től 970-ig viszálykodás közben éltek együtt a szlovákok a morvakkal és csehekkel, majd csak a szlovákok a morvakkal s 970-ben történt, hogy II. Boreszláv cseh uralkodó reáztette a kezét a mal szlovák földre, amely azonban akkor csak a Vág völgy vidékére terjedt ki. II. Boreszláv 29 évig tartotta kezében a szlovák földet s ez a 29 esztendő az az idő, amelyre a csehek hivatkozhatnak, hogy ők együtt éltek a szlovákokkal.

900 évvel ezelőtt 29 évig éltek együtt, akkor is gyűlölettel elítelve egymás iránt a szlovákok és a csehek s ma 900 esztendő után 10 esztendeje élnek együtt s ez a tíz esztendő tenger sok könnyet és sok-sok mérhéttelen fájdalmat fakasztott Rákóczi szlovákoknak lelkében a cseh uralommal szemben.

Bár a történelmet meghazudolni nem lehet és bár a világ minden részében elszórt szlovákok tiltakoznak a cseh uralom önkényeskedését és történelmhamisítását ellen, Benes külügyminiszter elérkezettnek tartja az időt arra, hogy Csehszlovákia tíz éves fennállását, mint a csehszlovák állam jubileumát ünnepelje. Szomorú dolog, amikor egy állam tíz évekre szabja meg a jubileumi időt, mert ez azt mutatja, hogy a sietni kell a jubileumokkal, mert a késedelem esetleg végzetes eredménnyel jár. Benes ismeri a cseh történelmet s így tudja azt, hogy 900 évvel ezelőtt is csak 29 évig lehetett fenntartani II. Boreszláv uralmát s attól tart, hogy az öntudatra ébredt szlovákság s különösen a szabad Amerikában élő szlovákok megelégték és lerázzák a cseh uralmat, amelynek gőgjéről és falánkságáról nem álmodtak akkor, amikor Pittsburgban kimondták a Magyarországtól való elszakadást s a Csehországgal való egyesülést. Talán a világ minden részében élő szlovákok, akik lelki fájdalommal látják a szlovák testvérek leigázottságát, nem is tudják azt, hogy Benes egy kultúrnapot készít elő. Benes által előkészített jubilárius kultúrnapot, amelyet Európaszerte vasuti kocsikban hirdettek, azt akarja belemagyarázni az európai közvéleménybe, hogy a szlovákok is ünneplik a csehekkel való egyesülést szomorú emléket. A Benes által előkészített tíz esztendősi jubileum is egy tipikus történelmi csalás, amelyet eléggé megbélyegezni nem lehet. Hiányzik a jubileumból az igazság, a belső tartalom, ellenben megdöbbentően kikiált a jubileumból az erőszakosság, a cseh perfidia s a világ közvéleményének félrevezetése és Európa és Amerika közvéleménye is látja, hogy a jubileum is és a cseh-szlovák egység is csak ámitás.

CSÖSZÖK AZ ÉG ALATT

IRTA: BALOGH ISTVAN

A kutyák ugye bele vakkantottak a süket csöndbe, hogy megremegtek tőle a két égbolton a fényes csillagok. A vakkantásra Pupos Gilice János félretolta két szundikáló szeméről a zai rosszszű, fellegjesztő csula kalapot s kitekintett bozontos üstöke alól a tájra. A hold ezüst-sarlója már a suttogó fák lombkoronáját kaszabolta a rózsaszínű égaljon s finom harmatgyöngyök volt nedves körülötte a tegnapi kaszált fü. Itt szokott mindég megpihenni éjjel után a temetőárkban, ahol jó nyugodt alvás kínálkozott. Mert a porladó nemzedékek szomszédságában nem háborgatta senki csak a szentjánosbogárkák csillogtak a fűben s a csillagok pislogtak mérhéttelen magasságban. Még tekintette a „flastyuk” állását, aztán odanyult a farkosbotjáért s a nyugtalanokodó kutyák köze vágta:

— Ögye ki a fene a beszédkétőket, má aludni se hagyattok az embőrt!

A két kutya azonban továbbra is fogta s Pupos Gilice János jónak látta felkényökölni. Még nem látott senkit, de gyakorlott füle már megérezte, hogy közel gő léptek alatt sühog a fű s arra figyelt, amerről az emberek jö-

hetett. De a kutyák ugatása most egyszerre alább hagyott, majd üdvözölő csaholással változott át. Erre aztán Pupos Gilice János is visszafeküdt a selymes, puha szénamatracra. Egyik kezével elpárnázta a tarkóját, a másikkal meg arcára billentette a csula-kalapot.

— Csak jó embőrléhet, ha mána a kutyák sé ugattak. A fü már egész közel suhogott, majd tompán utána egy két lépés s aztán:

— Aggyonisten!

— Aggyonisten Hantduró komma!

Hantduró felforgatta egy kicsit a szénát, hogy alura fordítsa a bőséges harmatot, aztán odatelepedett Pupos Gilice mellé. Velük szemben már narancs színre mázolták égi piktorlegények a hazadó hajnal égboltot s az új reggel születése rányomta ünnepi bélyegét a két heverő csősz: Pupos Gilice János és Hantduró Péter esővagdosta, szélmartha arcára is. Az egyik az élők, a másik a halottak birodalmának őre s itt szoktak közös nagyokat hallgatni bajlonként az élet és a halál birodalmának mesgyéjén: a temetőárkban.

— Pitymallik ...

— A' biz a' ...

Nézték mind a ketten a csillogos eget, amelyen lassan ki-aludtak az apró égi lámpák: a fényes csillagok s közben egy más megítéltelére kiserélték

pipatöltés idejére a dohányzacskót. A két unatkozó kutya is barátkozott: egymás pófáját nyalogatták.

— Mosakodnak.

— A' biz a' ... akár az embőrléhet, — szólalt meg Hantduró is.

— Okosak.

— A' biz a', akár az embőrléhet.

— Oszt milyen jól mögértik égyimást.

— A' biz a'. Jobban, mint az embőrléhet.

— Csak a könyörön marak-szanak össze.

— Akkurát, mint az embőrléhet.

Erre aztán megint nagyokat hallgattak s csak a pipaszárak szortyogtak, beszéltek s az ébredező fűszálak pattogtak nyugtalanokodás közben. Pupos Gilice unta meg a hosszú hallgatást előbb.

— Hogy ilyen korán?

— Dógoztam.

— Silveröm?

— A'.

Pupos Gilice belefújta a pipa füstöt a párkány elülső hímblő levegőbe s azon rágódott, ki lehet az a megmondatlan. De nem tudott rájönni. Olyan penészszerű se akadt a faluban, a kőről csak feltételezni is lehetett volna.

— Ugyan ki unta már mög a könyörpusztitást?

Erre már Hantduró köpte a rázatot a levegőt.

— Kalács is jutott annak ö-lég Gilice komám.

— Na csak nem ötte mög a

CSEPLÉS UTAN

BEKEVAR, SASK., október

Megszűnt a moraj, elállt a kerék, Megpihennek állatok s emberek. Hol kurjongva száll a darumadár, Pusztá a mező, tiszta a határ.

A gazda számol: egyszer egy: az egy. Fejét csóválja, mert sehogya se megy. Tavaly is, most is a termés gyenge Oszlik-foszlik minden reménysége.

Ha drágaság van, üres a honbár, Ha bőven terem: alacsony az ár, Terv és számítás egy batkát sem ér, Jobb az ért szőlő, meg a lágy kenyér.

IZSÁK GYULA

VILMOS CSÁZÁR OROSZ DIÁK GYEREK SÓGORA KIADTA EMLÉKIRATAIT

ZUBKOW SÁNDOR KALANDOS ÉLETE — HOGYAN LETT A HERCEGI PALOTA URAVA, A SZEGÉNY OROSZ MENEKÜLT?

Annak idején az egész világ óriási feltűnést keltett, hogy egy Zubkow Sándor nevű fiatal orosz menekült házasságra lépett II. Vilmos, volt német császár ötvenéves felüli nővérel. A házasságról hónapokon át beszéltek és irtak az újságokban és a nagy „hírvé” megalapozása után Zubkow elhatározta, hogy kiadja emlékiratait. Ezek most — nagy beharangozás után — végre megjelentek. Nem valószínű, hogy Zubkow fogalmazta volna meg ezt a könyvet, de azért mindenesetre érdekes, mert Vilmos legújabb sógorának ebből a vallomásából kibontakozik a huszadik század, a háboru utáni idők kalandortipusa.

A NAGY TALÁLKOZÁS

Az emlékiratai szerint Oroszországban állítólag ellenforradalmi tevékenységet fejtett ki Zubkow. Emellett rabja volt a koinainnak. Ellenforradalmi működése miatt meg kellett szöknie Oroszországból. Egy darabig Svédországban élt, innét azonban kiutasították. — Most Marseillesbe került, ahol, mint idegenvezető működik, majd pedig matróz lesz és egy hajón el-

kerül Madagaszkárra. Később Németországban vetődik partra egy márkával a zsebében. Állást nem tud kapni, ezért elhatározta, hogy visszamegy Afrikába és felkeresi egy ott élő nagybátyját. Hét márkával a zsebében elindul Antwerpen felé, hol hajóra akar szállni. Hannoverben a gazdag orosz menekülttől kér könyöradományokat. Innét Kölnbe kerül ahol a Salvation Army vendégszeretét veszi igénybe. Ekkor megváltoztatja tervét. Svéd rokonaitól levelet kap, hogy keresse fel Bonnban egyik hozzá tartozóját. El is utazik Bonnba. Itt ismerkedik meg Viktória hercegnővel, aki anyagilag támogatja és lehetővé teszi neki, hogy Belgiumba utazhassék különböző okmányok megszerzése céljából.

— Belgiumból visszatértem Bonnba, — írja Zubkow. — Sokat voltam együtt a hercegnővel, aki végül egész nyíltan megmondta nekem, hogy milyen szívesen lát magánál. Egy este elhatároztuk, hogy futárt küldünk Doornba, a volt császárhoz és engedélyt kérünk a házassághoz.

A HERCEGNŐ SZERELME

Röviddel ezután a lapokban cikkeket jelentek meg arról, hogy Viktória hercegnő és Zubkow Sándor házasságot fognak rövidesen kötni.

— Rettenetes cirkusz támadt erre. Mintha a pokol összes hatalmai kiszabadultak volna. Na pont az ezerszámra kaptam a leveleket és ezekben rendszerint a legaljasabb sértések voltak.

— A nekivadult szenvedélyeknek ebben a viharában már-már elvesztettem volna a bátorságomat, de a hercegnő „fenköt” nyugalmával, lelki erejével példát mutatott nekem. Érdekes, hogy a lapok folyton azt hánytorgatták, hogy milyen nagy a kor különbség köztünk. (A hercegnő 57 éves, Zubkow Sándor pedig csak 23.) Pedig aki valaha látta a hercegnőt, az tudja, hogy a gondos testápolás következménye képen még fiatalos a külseje. Azt mondják a katonáknál, hogy a háborus évek duplán számítanak. Ha duplán számítjuk azokat az éveket, amelyeket én a létért való küzdelemben eltöltöttem, akkor ilyen módon már nem is lehetek nagyon távol attól a kortól, amilyenek a hercegnő látszik a — mega fiatalosságában. Aztán az is nagyon

bosszantott, hogy az emberek nem tudják elképzelni, hogy két olyan emberben, mint a hercegnőben és bennem, nincsenek magasabb, tisztultabb érzések s vonzalmak.

— De ha együtt voltam én a hercegnővel, minden bánatom elmúlt. Olyan volt ő, mint egy „jószágos tündér,” akinek nem volt más célja, minthogy elfelejttesse velem sok szenvedésem. Eleget csalódtam már a fiatal leányokban, nagy szükségem volt most egy anyai barátinő meleg és kitartó szeretetére. Itt nem voltam veszélyben, az egészségem sem forgott kockán itt senki sem kérdezte tőlem azt, hogy mennyi a pénzem, nem voltam más, mint egy „boldog” halandó, aki tündérországba tévedt s most nincs más feladata, hogy elfogadja a feléje özönlő „ajándékokat.” (!)

— Annakidején a császár parancsszáva megakadályozta, a hercegnő férjhezmenetelét fiatalkori szerelméhez. — Most azonban már nem törődött az-zal, hogy a császár nem egyezik bele a boldogságába. 1927 november 19.-én végre egybekelünk ...

„BOLDOG VAGYOK”

— A hatóságoktól engedélyt kellett kérnem, hogy csupán az uttlevelem alapján köthessek házasságot, mert más okmányaim nem voltak. Az engedélyt megkaptam, de ennek ellenére kivasaltak belőlem 300 márkát. Mikor a városházára hajtottunk az esküvőre, kint volt az uccán egész Bonn. A szertartás után oly nagy volt a tömeg, hogy csak rendőri segédlettel tudtunk az autóból beugrani.

— A hercegi palotában megtörtént az egyházi esküvő orosz ritus szerint. Azután eltávoztak a vendégek. Bármily kedvesek is voltak, mégis megkönyebbültem lélegzettünk fel, amikor eltávoztak és az utolsó lámpa is kialudt. Egy meghitt szalonban ültünk egymással szemben. A szalon erkélyéről gyönyörű kilátás nyílt a parkra. A kandalló vörös fénnyel vi-

lágított csupán. Feleségem sáljába burkolózva, én pedig elgon dolkozva néztem a vörösben izzó zsaránokokat.

— Egész eddigi életem filmszerűen pergett most is lelki szemem előtt. Megint láttam magamat, a kokainista gimnazistát, a reakciós Oroszország küzdő harcosát, aztán láttam magamat, mint napszámot és mint matrót és végül mint ennek a nemes asszonynak a férjét, akinek engem a szeretet és tisztelt mély érzése fűzött. En tőrdő bultam most előtte, finom kezét megcsókoltam és bizalmasan ölébe hajtottam a fejemet. — Hát igaz ez, hogy most ez az asszony az én feleségem, hogy most ura vagyok ennek a gyönyörű kastélynak, — hogy végre biztos jó váom van — gondolkodtam magamban. Még mindig azt hittem hogy csak álmodom. Csodálatos

fene? Olyan urféle?

Hantduró rábólintott.

— Az árendás zsidó?

Hantduró elvigyorgott.

— Fenét, azt ugye sé ide temetnék.

— Financ?

— Azé nem lenne kár.

— Forgalmista?

— Azé még ugye sé.

Pupos Gilice hiába tűnődött.

— A jegyző, fiskális, végrehajtó?

Hantduró csak a fejét rázta:

— Nem tintanyaló vót?

— Akkor már igazán kár érte, — állapította meg Pupos Gilice.

De Hantduró Péter nem vette észre a komája kedélyeskedését s tűnődve nézett el a feje fölé arra, ahol egybefolytak előtte a kukoricatáblák, cirokvetések, dinnyeföldek s hosszú mérlegelés után választott csak a Gilice kijelentésére.

— Tuggya Isten, kár vót-é érte, János. Persze té nem hallottad az esetöt, mert té egész nap a fődeket járod ... Hát tudod a Szücs tekintős ur ütötte meg a bokáját. De a nyaka is belétört.

Az ijedségtől leemelte a pipát Pupos Gilice az agyáról s mint-ha a hídge szaladt volna végig rajta, megrázkódva felkucorodott a szénáról.

— Né bolondozz embőrléhet. Iszén nem vót annak sömmi baja.

— Hát baja az nem vót. de vót ögy büdös ötomobilja.

— Oszt avval?

— Avval.

Pupos Gilice megcsóválta a fejét:

— Mindég mondtam, hogy mit szöröncsétlenkednek veled, fene a büdösöt.

— Néköm is eltaposott ögy köiökkutyámat, hogy robbanna föl.

Pipáztak és néztek a levegőbe, ahol egy-egy fácán és fogoly riáttan húzott el a cserkésző kutyák vérszomja elől. Csak nagy sokára szólalt meg újból Pupos Gilice János:

— Asztán, hogy történt?

— Aszongyák valami pesti jánnyal ült benne. Olyan komédiásné féle vót, mer igen rövid vót nyisszantva a haja.

Pupos Gilice eltűnődve bök-döste botjával a földet.

— Komédiásné?

— Az.

Pupos Gilice köpött egyet a pipaszár mellől, aztán folytatta:

— Gyerök koromba én is látam ögyet a komédiába, de az is fene szömérmetlen vót. Ugy mutogatta magát mint más embőrléhet.

— Persze, avval bolonditják mög a férfinépet.

— Avval.

— Aszongyák, hogy minden nap fűrdnek ...

— Aszongyák, ... Oszt még tebbe.

— Mind a ketten nevettek, köp-ték is egyet félre, de Pupos Gilice

híhetetlenkedve rázta meg a fejét.

— Nem löhet a' Pétör!

— Nem löhet!? Hát csak tudom, az újság is irt rulla.

— Akkor löhet.

Újra hallgattak, néztek a legőbe és megcsóválták meg utána is a fejüket. Pupos Gilice azonban még nem ért a dolgok végére s megkérdezte:

— Asztán a komédiásné is möghalt?

— Fenét. Pedig mögérdemöl te vóna. U noszogotta a tckinte tős urat, hogy: sebősen ... még sebősebben!

— Oszt mit szolt annak a fe-hírszöméjnek az ura, hogy a más embőrléhet ötözött?

— Nem vót urs.

— Szétmöntek?

— Nem.

— Özvegy vót?

Hantduró csak a fejét rázta.

— Hát csak nem lány vót a komédiásné, — csodálkozott Pupos Gilice.

— Assé vót.

— Hát akkor, mi vót?

— Ojan léányasszony.

Hallgattak, néztek egymásra és nagy füstgallért terítettek maguk köré. Pupos Gilice még a talajt is megturkálta a botjagegyével, mintha nagyon bele akarna mélyedni a dolgok mélyébe. Az tán hirtelen mást gondolt és felkapta a fejét.

— En nem sajnálom, Hantduró komám. Komédiásnéra vót pize, de neköm lészavasztatta a